

"Gjallarkorn"

Soldatliv og historien om "den totale Einsatz"

av Henning Jonassen

Del 9:

Det ble kveld og mørket falt på, men nå var der ingen biler og mulighet til å komme seg videre eller tilbake til "Meldekopfen". Det var ingen annen råd enn å se seg om etter et sted å overnatte. Jeg likte meg ikke noe særlig. Hadde jeg enda hatt et gevær til å forsvare meg med og fått deltatt sammen med de andre. Noen stor soldat og kriger lot det ikke til å være vårherres mening at jeg skulle bli.

Jeg begynte å se meg om etter husrom for natten, og der var jo nok å velge i siden hele befolkningen hadde forlatt stedet, men jeg foretrakk til slutt en låve med mye høy i. Der gravde jeg meg ned og slo meg til. Tanken på at russerne kanskje brøt gjennom og at tyskerne måtte trekke seg tilbake i løpet

av natten, uroet meg - kanskje våknet jeg om morgenen som fange på sovjetisk-okkupert område. Den store skrekken var jo å havne i russisk fangenskap, bl.a. fordi Sovjetunionen ikke hadde anerkjent og undertegnet Haagkonvensjonens regler for krigføring og behandling av krigsfanger, slik andre siviliserte land hadde gjort, og slik som vi var blitt undervist om å oppføre oss.

Skytingen der ute varte ved og steg noen ganger til det rene inferno, noen ganger hørtes det ut som om kuler og granatsplinter gikk tvers gjennom låveveggene. Jeg gravde meg ennå dypere ned i høyet og - antagelig under en pause i rabalderet - sovnet jeg merkelig nok, og sov som en stein hele natten.

Da jeg våknet om morgenen hørte jeg fremdeles mye skyting, men det virket som om det foregikk lenger borte nå. Jeg listet meg bort til døren og kikket forsiktig og spent ut. Var det tyske eller russiske soldater i gaten, mon tro? Til min lettelse så jeg at det var tyske og gikk ut.

Men hva var dette for noe? Jeg kjente meg ikke

riktig igjen! En stor del av landsbyens hus lå i ruiner eller var brent til grunnen. Det lot til å ha vært kamper i "dorfen" i natt. Kanskje hadde den vært i russiske hender en tid også? Dette fikk jeg aldri rede på før like etter fikk jeg sitte på med en bil tilbake til "Meldekopfen".

Tilbake ved "Meldekopfen" foreslo en underoffiser at jeg bare kunne holde meg i ro der og vente. En større tilbaketrekning var begynt og troppene i området ville nødvendigvis måtte bruke hovedveien som gikk gjennom den lille byen her. Før eller siden ville også 16. divisjon komme forbi, og da kunne jeg holde øye med dem og slutte meg til, hvis jeg så noen av guttene fra Pragavdelingen.

Den store elven Mura (Mura) rant i nærheten, og jeg forsto det slik at det var meningen å oppgi alt på østsiden av elven, og å opprette en ny forsvarslinje lenger vest. Hovedveien krysset elven på en bro ikke langt unna og det gjaldt å komme seg over før forbindelsen ble brutt.

Veldige kolonner strømmet gjennom byen. Av og

til kom utmattede og "bortkomne" soldater inn på "gasthausset" for å melde seg. Støvete, trette og fortvilte slengte de seg ned for å få en hvil. Endelig om ettermiddagen neste dag kom også avdelinger fra 16. divisjon. Jeg holdt skarp utkikk etter kjente fra gruppen vår, men strømmen tok slutt uten at jeg hadde fått øye på noen av dem.

16. divisjon var blant dem som dannet baktroppen, og da de siste holdt på å passere kom en mann fra "Meldekopfen" og sa at nå aktet de å stenge "Fixladen" vår og komme seg avgårde de også - for de neste som kom var russere.....

Han sa jeg kunne slå følge med noen fra 16. divisjon - de siste to soldatene så vi et stykke borte i veien - og så kunne jeg prøve å finne frem til Abteilung 2 B og melde meg der; han nevnte også noe om skilter som jeg kunne følge. Dette hørtes jo greit ut, og jeg gikk etter de to og innhentet dem. De hadde med seg en kjøredning forspent en ku, derfor gikk det så sakte med dem at de var blitt blant de aller siste. I vognen lå deres militæreffekter, samt

antagelig noe privat "kriksbytte".

Enkelte spredte granater fra de russiske fortropper begynte allerede å slå ned omkring i terrenget, mens vi fulgte veien fremover. Jeg skvatt til hver gang det smalt og så meg om etter et sted å søke dekning, men de andre to lot ikke til å ense noen ting. De så knapt til den kanten granatene slo ned så jordspruten sto tilværs. Nei, jeg hadde nok ennå endel å lære før jeg ble skikkelig soldat. Man kunne jo ikke godt søke dekning for smell, ellers kom man ingen vei. Jeg forsøkte derfor å virke like avslappet som de andre der vi gikk og pratet.

Langs veien var det satt opp en mengde skilt og piler på stolper og trær, som viste hvor de forskjellige avdelinger og enheter hadde tatt veien. Her fant jeg også et med "Abt. 2B" med vår divisjons kjennetegn på, og jeg følte meg endelig på rett spor.

Soldater fra sambands-tjenesten løp frem og tilbake over markene og la ut telefonledninger, og pionertropper la sprenglunte rundt store trær

langs veikanten. De skulle sprenges for å skape hindringer for den russiske fremrykkingen. Meget beundringsverdig var det å se med hvilken presisjon og organisasjon alt foregikk.

Etter at det var blitt mørkt måtte vi se oss om etter natteløsj; vi svingte inn på en gårdsvei som førte til en ensomt beliggende bondegård. En eldre kone og hennes datter var de eneste som var igjen på gården, og de syntes tydeligvis at det var hyggelig å få besøk fordi de var nok litt oppskaket av kanontordenen i det fjerne. De satte igang med å lage mat til oss, kokte en slags maisgrøt og stekte finhakket salt flekk, som de tømte over grøtbollen. Dette var en vanlig rett der i distriktet. De kunne ikke så mye tysk, selv om vi nå var på den østerrikske siden av grensen, i provinsen Slovenia. De tilhørte den slovenske folkegruppen og talte et eget språk, men barna på gården - som nå var evakuert - hadde lært tysk på skolen, fikk vi vite. Og mannfolkene var ved fronten.

Datteren var nede i kjelleren og hentet en stor

Knut Arne Sævi

mugge med vin, og i lyset fra en parafinlampe satt vi og pratet og hadde det riktig så gemyttlig utover kvelden, mens granater fra langtrevkende russisk artilleri nå og da drønnet i det fjerne.

Den eldste av soldatene - som var fra Hamburg, var gift og hadde barn - tok frem noen familiebilder fra lommeboken og viste rundt med synlig stolthet. Dette vakte begeistring hos damene, og de hentet frem hva de eide av gamle fotos de også. Vi ble sittende en god stund å diskutere, bl.a. om situasjonen som ville oppstå når krigen nå snart var slutt. De to tyskerne begynte allerede å planlegge livet i den kommende fredstid og den politiske stilling i landet, men da vinmuggen var tømt gikk vi over i høy-låven og la oss.

Om morgenen ble sele-tøyet lagt på kua, som hadde stått på en bås i fjø-set og fått høy og vann; den ble spent for vognen og ferden gikk videre.

Vi holdt følge inntil vi kom til et veikryss hvor skiltene som viste til deres avdeling pekte i en retning og det til Abt. 2B i en

annen. Her skiltes vi og jeg fortsatte videre alene. På veien var det som vanlig stor trafikk av både militære og flyktninger, transporter med uthvilte og nybarberte soldater på tur ut til fronten, og andre med trette, skitne og skjeggete karer som kom derfra for en velfortjent hvilepause eller kanskje for å flyttes til et annet avsnitt. Artilleriet drev å rigget opp kanonstillinger, pionerer gravde skytter-graver og panservogner dret frem og tilbake over jordene.

Det kunne vel være sånn omkring månedskiftet mars/april nå. Været var vakkert og varmt. Løv-trærne var blitt grønne og markene likeså. For meg virket det som om det var full sommer, og jeg formelig likte meg der jeg gikk og nød det vakre landskapet, hvor det stadig var noe nytt og ukjent å se bak hver veisving og bakketopp.

Når først galt skulle være, så hadde jeg forsåvidt vært heldig. Matproblemer hadde jeg nesten ikke hatt siden jeg kom bort fra avdelingen - ingen sulten og tom mage. Jeg hadde også sluppet å gå og traske med tung oppakning, men

nesten bestandig fått skyss med biler. I en landsby ved en vannpost, hvor soldater hadde foretatt vask og barbering, fant jeg en kassert, men brukbar barberhøvel og noen brukte barberblad. Høve-len var delvis ødelagt og kunne bare brukes på den ene siden, men det gikk bra det og. Et stykke såpe og en saks hadde jeg funnet i et forlatt "gasthaus", og en bit av et knust speil gjorde utstyret forholdsvis komplett - når man ser bort fra de militære sakene jeg hadde mistet, samt klær og undertøyskifte.

Et par timers gange etter at vi skilte lag, viste skiltet bortover en gårdsvei mot en husklynge som lå i en bakkehelling, og jeg tok av dit. Tanken på at jeg nå kom luskende kanskje flere dager etter de andre gjorde meg litt duknakket da jeg banket på døren og gikk inn. Et par offiserer satt på et rom, hvor de hadde etablert seg med litt kontorutstyr og felttelefon.

Jeg slo hælene sammen og strammet meg opp til hil-sen og meldte at jeg kom fra Prag og tilhørte en skarpskytteravdeling som skulle til 16. divisjon.

Knut

- *Ach so, ja - jawohl*", de hadde fått beskjed om at det skulle være en tropp på femti mann underveis - men jeg kom jo alene, hvor er de andre, spurte de. De andre var altså ikke kommet enda, og ytterst paff fikk jeg forklart hvordan det hadde gått til at jeg kom alene. De ba meg slå meg til der på gården og vente, for før eller senere ville de nok dukke opp, da alle nykommere måtte innom der.

For en overraskelse det var å få vite at jeg var først fremme! Jeg følte meg glad og lettet, men samtidig undret jeg sterkt på hvordan det var gått med de andre. De kunne jo lett ha havnet midt i heksegryten under tilbaketrekkingen, og mangt kunne være skjedd.

Ventetiden benyttet jeg til å vaske og koke klærne for å bli kvitt mest mulig av lusa, og til en grundig kroppsvask. Dessuten fikk jeg forskjellige oppdrag for personalet på Abt. 2B, som f.eks. mathenting fra et feltkjøkken i nærheten. Ellers lå jeg for det meste og solte meg mellom frukttrærne i hagen. Det var et stille sted hvor stridsgnyet fra fronten knapt nådde frem.

Noen dager gikk på denne behagelige måten, alt mens jeg stadig holdt utkikk med veien, som vi hadde god oversikt over fra gården. Så en ettermiddag fikk jeg se en flokk komme og svinge opp mot oss. Jeg dro kjen- sel på dem og gjorde tegn, slik at de kom inn i frukt- hagen og slengte seg ned på bakken. De pustet tungt, tørket svetten og virket ganske utmattet.

Men det manglet noen mann - deriblant dansken Nielsen, og på spørsmål fra meg svarte de nokså mutt at de manglende var lagt inn på feltlasarett. De virket i det hele tatt lite meddelsomme, og jeg tenkte at det var best å la dem komme til hektene igjen, før jeg spurte om mer angående turen deres. Men så hørte jeg hollen- deren Jaap, som Bjørn og jeg var blitt usams med i Graz, mumle noe om at desertører burde man ikke ha noe med å gjøre. Jeg ba ham holde kjeft med det der tullpratet, og fortalte at jeg hadde gått her i flere dager og ventet og kastet bort tiden, og at jeg kunne ha vært ved fronten for lenge siden, hvis det hadde vært opp til meg. Ja, jeg kunne briske meg skikkelig i og med at jeg

hadde vært "flinkere" til å finne frem!

Jaap var nok forresten en ordentlig hardhaus og en prima soldat, og han be- varte kampgløden og troen på seier helt til siste slutt. Men han var også en ufor- bederlig og irriterende skrytepave, med en ten- dens til å ville dominere sine omgivelser. Han hadde også et "kjeft hull" som aldri syntes å være lukket: - *Gott vordom- mede, klotsack!*", var hans hollandske standard- uttrykk, som han brukte i annenhver setning.

Forts. neste nummer

**DEN NORSKE
LEGION**